

MBB03***Chenopodietum ficifolii*****Hejný in Hejný et al. 1979***

Nitrofilní vegetace
s merlíkem fíkolistým

Tabulka 8, sloupec 15 (str. 342)

Orig. (Hejný et al. 1979): *Chenopodietum ficifolii*

Diagnostické druhy: *Atriplex sagittata*, ***Chenopodium ficifolium***

Konstantní druhy: *Chenopodium album* agg., ***C. ficifolium***, *Tripleurospermum inodorum*

Dominantní druhy: ***Chenopodium album* agg.**, ***C. ficifolium***, *Trifolium repens*

Formální definice: *Chenopodium ficifolium* pokr. >

25 % NOT *Chenopodium glaucum* pokr. > 25 %

NOT *Chenopodium rubrum* pokr. > 25 %

Struktura a druhové složení. Dominantním druhem společenstva je merlík fíkolistý (*Chenopodium ficifolium*). Společně s ním se v porostech vyskytuje další vzpřímené letní terofyty (např. *Amaranthus retroflexus*, *Chenopodium album* agg., *Matricaria recutita*, *Sonchus asper* a *Tripleurospermum inodorum*), které tvoří vyšší vrstvu bylinného patra. V nižší vrstvě bývají zastoupeny druhy *Matricaria discoidea*, *Poa annua*, *Viola arvensis* aj. Z vytrvalých druhů se často vyskytují např. *Artemisia vulgaris*, *Elytrigia repens*, *Taraxacum sect. Ruderalia* a *Trifolium hybridum*. V rámci svazu *Chenopodion rubri* má tato asociace okrajové postavení a tvoří přechod k jednoleté ruderální vegetaci svazu *Atriplicion* (Hejný et al. 1979, P. Pyšek 1992). Porosty jsou zpravidla rozvolněné a jejich průměrná pokryvnost se pohybuje mezi 40–60 %, výjimečně dosahuje až 100 %. Na ploše 4–10 m² se obvykle vyskytuje 6–15 druhů cévnatých rostlin. Mechrosty zpravidla nejsou přítomny.

*Zpracovala Z. Lososová

Obr. 195. *Chenopodietum ficifolii*. Porost merlíku fíkolistého (*Chenopodium ficifolium*) na obnaženém dně plůdkového rybníka Malobor u Sedlice na Blatensku. (K. Šumberová 2008.)

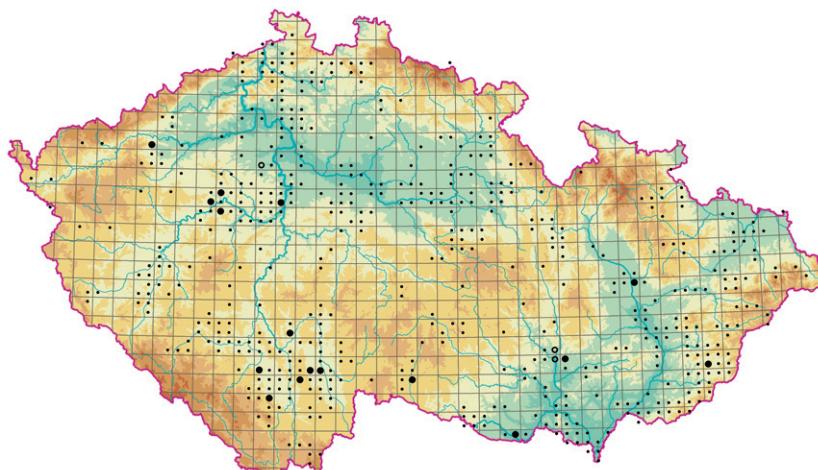
Fig. 195. A stand of *Chenopodium ficifolium* on the exposed bottom of Malobor fishpond near Sedlice, Strakonice district, southern Bohemia.

Stanoviště. *Chenopodietum ficiofolii* roste především na vysychavých okrajích starých hnojíšť, silážních jam a na organických půdách skládek. Přirozené porosty vznikaly patrně na periodicky obnažovaných dnech v oblastech slanisk, v současnosti však od nás takové výskyty nejsou známy (Hejný et al. 1979). Někdy se tato vegetace vyskytuje i na rozplavených kupkách hnoje na obnažených písčitých okrajích rybníků. Půdy jsou bohaté amonnými ionty a zamokřené. Zejména organogenní substráty, na kterých se *Chenopodietum ficiofolii* nachází, bývají teplejší a lépe provzdušněné než okolní prostředí. Na obvodu těchto ploch je *Chenopodietum ficiofolii* nahrazováno jinými společenstvy svazu *Chenopodion rubri*, zejména asociací *Bidenti frondosae-Atriplicetum prostratae* (P. Pyšek 1981). Popsaná stanoviště jsou hojnější spíš na venkově, ale asociace se může vyskytovat také ve městech (Kopecký 1981).

Dynamika a management. Dominantní druh společenstva, *Chenopodium ficiofolium*, klíčí a rychle se vyvíjí při vyšších teplotách. Proto může na výhrevných organických substrátech úspěšně konkurovat jiným druhům merlíků, zejména druhům z okruhu *C. album* agg. Úspěšné šíření merlíků na organických substrátech, zejména na kompostovaném

hnoji, často souvisí také s endozoochorií (Kopecký 1981). Vlivem hnojení se tak merlíky dostaly i na obnažená rybniční dna a díky schopnosti diaspor přežívat v půdní semenné bance se zde udržují a šíří (Hejný et al. 1982a, Hejný 1998).

Rozšíření. Areál společenstva je určen rozšířením merlíku fíkolistého (*Chenopodium ficiofolium*). Společenstvo se může vyskytovat v celé Eurasii (Dostálek jun. et al. in Hejný et al. 1990: 223–265), údaje o jeho výskytu jsou však sporadické. Pocházejí z Dolního Saska a jihozápadního Německa (Pott 1995, Klotz in Schubert et al. 2001b: 64–72), Rakouska (Geiβelbrecht-Taferner & Mucina in Mucina et al. 1993: 90–109) a Slovenska (Jarolímek et al. 1997). V dalších zemích zřejmě tato asociace není rozlišována. V České republice se vyskytuje zejména v teplých oblastech (Hejný et al. 1979, Kopecký & Hejný 1992), vlivem eutrofizace krajiny však pronikla i do vyšších poloh. Byla nalezena na Chomutovsku (P. Pyšek 1981), Křivoklátsku (Dostálek in Kolbek et al. 2001: 170–171), v Praze a okolí (Hejný et al. 1979, Kopecký 1981), Česko-budějovické pánvi (Hroudová, nepubl., Šumberová, nepubl.), na Třeboňsku (Malíková 2000, Hejný, nepubl., Šumberová, nepubl.), Táborsku (Douda 2003), Telčsku (Šumberová, nepubl.), v Olomou-

Obr. 196. Rozšíření asociace MBB03 *Chenopodietum ficiofolii*; existující fytoценologické snímky dávají dosti neúplný obraz skutečného rozšíření této asociace, proto jsou malými tečkami označena místa s výskytem diagnostického druhu *Chenopodium ficiofolium* podle floristických databází.

Fig. 196. Distribution of the association MBB03 *Chenopodietum ficiofolii*; available relevés provide an incomplete picture of the actual distribution of this association, therefore the sites with occurrence of its diagnostic species, *Chenopodium ficiofolii*, according to floristic databases, are indicated by small dots.

ci (Tlusták 1990), Brně (Grüll 1981, Horáková, nepubl.), na Znojemsku (Horáková, nepubl.) a Zlínsku (Otýpková, nepubl.).

Hospodářský význam a ohrožení. Společenstvo plní asanační funkci na silně nitrifikovaných stanovištích. Nemá zvláštní význam pro ochranu přírody ani přímé hospodářské využití.

■ **Summary.** This vegetation, dominated by *Chenopodium ficifolium*, grows on the edges of dung hills, around silage pits and on organic soils of waste sites. Soils are wet and rich in ammonium. It occurs mainly in warm agricultural areas, but more recently it has also spread to cooler areas.

Tabulka 8. Synoptická tabulka asociací vegetace jednoletých vlhkomilných bylin (třídy *Isoëto-Nano-Juncetea* a *Bidentetea tripartitae*).

Table 8. Synoptic table of the associations of annual wetland herbs (classes *Isoëto-Nano-Juncetea* and *Bidentetea tripartitae*).

- 1 – MAA01. *Polygono-Eleocharitetum ovatae*
- 2 – MAA02. *Cyperetum michelianii*
- 3 – MAA03. *Stellario uliginosae-Isolepidetum setaceae*
- 4 – MAB01. *Centunculo minimi-Anthoceretum punctati*
- 5 – MAB02. *Junc tenageiae-Radioletum linoidis*
- 6 – MAC01. *Veronica agnalloidis-Lythretum hyssopifoliae*
- 7 – MBA01. *Rumici maritimi-Ranunculetum scelerati*
- 8 – MBA02. *Bidentetum tripartitae*
- 9 – MBA03. *Bidentetum cernuae*
- 10 – MBA04. *Polygono brittingeri-Chenopodietum rubri*
- 11 – MBA05. *Corrigiolo littoralis-Bidentetum radiatae*
- 12 – MBA06. *Polygonetum hydropiperis*
- 13 – MBB01. *Chenopodietum rubri*
- 14 – MBB02. *Bidenti frondosae-Atriplicetum prostratae*
- 15 – MBB03. *Chenopodietum ficifolii*
- 16 – MBB04. *Chenopodio chenopodioidis-Atriplicetum prostratae*

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Počet snímků	165	72	63	2	13	8	75	63	64	17	35	39	64	17	18	2
Počet snímků s údaji o mechovém patře	100	62	32	1	8	8	48	44	49	11	24	22	52	8	10	1

Bylinné patro

Polygono-Eleocharitetum ovatae

<i>Coleanthus subtilis</i>	47	.	14	.	.	.	9	2	.	.	11
<i>Elatine triandra</i>	36	.	2	.	.	.	1	2
<i>Callitricha palustris</i> s. l.	68	21	21	.	.	13	15	13	3	24	20	8
<i>Elatine hydropiper</i>	27	.	.	.	8	.	3	.	.	6	6

Cyperetum michelianii

<i>Leersia oryzoides</i>	7	50	3	3	9	6	3	10
<i>Persicaria minor</i>	1	19	5	.	.	.	2	2	6	.	5

Centunculo minimi-Anthoceretum punctati

<i>Centunculus minimus</i>	.	.	.	100
<i>Hypericum humifusum</i>	.	.	3	100
<i>Arnoseris minima</i>	.	.	.	50
<i>Aphanes australis</i>	.	.	.	50
<i>Radiola linoides</i>	1	.	2	50	8
<i>Illecebrum verticillatum</i>	1	.	3	50	8
<i>Juncus capitatus</i>	.	.	.	50	8

Junc tenageiae-Radioletum linoidis

<i>Isolepis setacea</i>	2	1	5	.	77
<i>Pseudognaphalium</i>																
<i>luteoalbum</i>	1	.	2	.	54	.	.	2

Tabulka 8 (pokračování ze strany 342)

Sloupeč číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
<i>Juncus tenaginea</i>	2	.	.	.	38
<i>Tillaea aquatica</i>	5	4	6	.	38	.	1	3
<i>Potentilla norvegica</i>	2	1	5	.	23	.	1	3	.	.	.	2
<i>Veronica scutellata</i>	4	.	17	.	38	.	.	2	.	.	.	5
<i>Veronicano agalloidio-Lythretum hyssopifoliae</i>																
<i>Veronica agallooides</i>	.	4	.	.	.	75	3	3	6	.	.	.
<i>Juncus ranarius</i>	63	3	.	.	6	.	3	.	.	50	.
<i>Veronica catenata</i>	1	6	.	.	.	63	1	2	.	6
<i>Epilobium tetragonum</i> agg.	2	4	2	.	8	50	7	.	.	18	.	.	6	.	50	.
<i>Bolboschoenus maritimus</i> s. l.	9	8	11	.	30	38	5	6	5	6	17	.	.	.	50	.
<i>Centaurium pulchellum</i>	.	4	2	.	.	25	5
<i>Tripleurospermum inodorum</i>	17	29	44	.	8	88	19	21	3	41	20	28	33	59	67	50
<i>Bidentetum cernuae</i>																
<i>Bidens cernua</i>	10	8	2	.	.	.	12	16	100	6	9	3
<i>Corriolo littoralis-Bidentetum radiatae</i>																
<i>Bidens radiata</i>	52	19	29	.	8	.	11	22	14	18	100	.	6	.	6	.
<i>Polygonetum hydropiperis</i>																
<i>Persicaria hydropiper</i>	35	35	25	50	15	.	8	43	34	35	9	90	2	6	6	.
<i>Bidenti frondosae-Atriplicetum prostratae</i>																
<i>Atriplex patula</i>	1	.	.	6	.	5	25	47	28	.
<i>Chenopodiump ficifoliae</i>																
<i>Atriplex sagittata</i>	1	.	.	18	.	6	.	33	.	.
<i>Chenopodiump chenopodioidis-Atriplicetum prostratae</i>																
<i>Chenopodium chenopodioides</i>	6	100	.
Diagnostické druhy pro více asociací																
<i>Carex bohemica</i>	78	11	32	.	31	.	41	24	9	35	74	.	2	.	.	.
<i>Eleocharis ovata</i>	72	18	11	.	31	.	23	11	5	34	3	2
<i>Limosella aquatica</i>	62	22	21	.	.	25	11	2	2	12	9	3	5	.	.	.
<i>Ranunculus sceleratus</i>	50	32	21	.	8	50	87	13	16	47	34	5	3	.	6	50
<i>Rumex maritimus</i>	75	29	24	.	8	25	97	37	16	88	66	5	17	6	17	50
<i>Persicaria lapathifolia</i>	72	64	51	50	23	75	68	76	25	100	80	38	38	29	33	50
<i>Juncus bufonius</i>	62	56	89	100	77	25	23	11	5	29	31	10	8	6	6	.
<i>Rorippa palustris</i>	68	57	52	.	15	63	69	46	19	82	54	23	20	.	17	.
<i>Gnaphalium uliginosum</i>	59	56	59	50	31	13	12	14	2	35	40	8	14	.	17	.
<i>Peplis portula</i>	35	29	35	.	62	.	1	5	2	.	23	8	3	.	.	.
<i>Alopecurus aequalis</i>	71	39	70	.	62	50	51	46	11	71	63	26	8	.	11	50
<i>Cyperus fuscus</i>	8	93	.	.	.	50	13	5	2	18	6	5	8	.	.	50
<i>Plantago uliginosa</i>	11	86	35	.	23	38	9	3	.	29	17	10	9	.	.	.
<i>Echinochloa crus-galli</i>	13	49	14	.	8	38	13	17	9	53	34	28	11	12	17	100

Tabulka 8

Tabulka 8 (pokračování ze strany 343)

Slopec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
<i>Veronica anagallis-aquatica</i>	14	33	8	.	.	.	21	3	5	41	11	8	3	.	.	50
<i>Bidens tripartita</i>	21	39	41	50	54	25	23	62	30	29	40	28	14	.	6	.
<i>Gypsophila muralis</i>	2	1	57	.	54
<i>Spergularia rubra</i>	11	.	75	.	31	.	1	2	.	6
<i>Trifolium hybridum</i>	18	18	52	.	46	.	11	11	.	18	9	3	5	.	11	50
<i>Potentilla supina</i>	12	21	17	.	15	50	16	6	2	41	20	5	8	.	.	50
<i>Chenopodium rubrum</i>	5	10	3	.	.	25	17	11	3	88	14	5	59	12	11	.
<i>Chenopodium glaucum</i>	2	7	3	.	.	25	3	2	.	24	.	.	83	53	22	50
<i>Atriplex prostrata</i>																
subsp. <i>latifolia</i>	.	3	.	.	.	25	4	.	.	53	.	8	17	100	17	100
<i>Oenanthe aquatica</i>	39	19	19	.	23	25	49	32	13	65	54	10	8	6	11	50
<i>Myosoton aquaticum</i>	3	8	2	.	.	.	7	3	6	47	14	38	5	6	17	50
<i>Bidens frondosa</i>	5	22	6	.	.	.	15	6	14	47	23	74
<i>Chenopodium ficifolium</i>	2	8	2	.	.	.	4	8	.	65	3	.	17	12	100	50

Ostatní druhy s vyšší frekvencí

<i>Alisma plantago-aquatica</i>	37	24	2	.	8	13	27	11	23	24	17	10	2	.	.	.
<i>Juncus articulatus</i>	30	25	13	.	23	38	19	6	6	12	17	5	2	.	.	50
<i>Lythrum salicaria</i>	24	29	10	.	.	13	15	11	11	35	17	15	2	.	.	.
<i>Lycopus europaeus</i>	10	18	2	.	8	.	11	16	30	35	11	46	.	6	.	.
<i>Eleocharis acicularis</i>	30	24	8	.	15	.	12	8	8	.	9	3
<i>Chenopodium album</i> agg.	2	3	5	.	.	13	5	8	3	24	.	13	47	47	61	.
<i>Phalaris arundinacea</i>	7	15	2	.	.	.	8	14	20	29	6	41	3	.	6	.
<i>Urtica dioica</i>	5	13	2	.	.	.	12	17	2	59	9	38	8	6	11	.
<i>Polygonum aviculare</i> agg.	3	15	19	.	.	38	3	2	.	29	.	5	31	47	22	.
<i>Poa annua</i>	4	17	8	.	.	.	1	3	2	18	.	13	45	12	17	.
<i>Typha latifolia</i>	16	10	.	.	13	20	3	9	.	11	.	2
<i>Taraxacum sect. Ruderalia</i>	8	24	2	.	.	.	8	2	.	18	3	15	14	6	17	.
<i>Agrostis stolonifera</i>	4	8	14	.	23	13	4	13	17	24	6	8	8	6	.	.
<i>Epilobium ciliatum</i>	6	14	8	.	8	13	8	3	8	24	6	10	3	6	.	.
<i>Poa palustris</i>	4	7	6	.	.	.	5	14	6	29	9	23	2	6	.	.
<i>Juncus effusus</i>	11	4	8	5	13	24	9	13
<i>Ranunculus repens</i>	2	8	6	.	.	13	5	11	8	12	3	23	8	6	.	.
<i>Plantago major</i>	2	.	5	.	.	13	4	3	.	12	.	10	36	18	6	50
<i>Artemisia vulgaris</i>	2	10	2	2	.	29	.	31	13	29	17	.
<i>Lemna minor</i>	4	4	5	5	34	.	6	13
<i>Trifolium repens</i>	4	15	21	50	31	.	3	2	.	.	.	6	.	6	.	.
<i>Glyceria fluitans</i>	3	.	5	.	8	.	3	11	25	6	.	8	5	6	.	.
<i>Chenopodium polyspermum</i>	2	11	5	.	.	.	3	6	.	24	.	13	13	12	17	.
<i>Rumex obtusifolius</i>	1	7	3	.	.	.	4	3	.	29	3	21	13	12	17	.
<i>Elytrigia repens</i>	1	4	5	.	.	25	7	2	.	6	.	8	17	35	11	.
<i>Spirodela polyrhiza</i>	2	6	2	28	.	3	3
<i>Matricaria discoidea</i>	1	3	2	.	.	.	1	2	.	12	.	5	20	12	6	.
<i>Epilobium hirsutum</i>	.	3	7	3	8	24	.	13	.	6	.	.
<i>Conyza canadensis</i>	.	6	6	.	8	13	.	.	.	18	.	3	6	.	28	50
<i>Trifolium arvense</i>	1	.	24	.	23	6	6	.
<i>Trifolium campestre</i>	1	1	24	.	23	.	2
<i>Rumex crispus</i>	1	3	3	.	.	25	.	5	3	.	.	3	5	12	6	.

Tabulka 8 (pokračování ze strany 344)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
<i>Rorippa amphibia</i>	1	8	3	.	5	24	.	8
<i>Solanum dulcamara</i>	3	.	9	29	.	13	2	.	.	.
<i>Stellaria media</i> agg.	1	1	6	.	5	8	12	22	.	.
<i>Achillea millefolium</i> agg.	1	4	3	50	.	.	.	2	.	24	.	5	2	.	6	.
<i>Thlaspi arvense</i>	1	.	2	.	.	13	1	.	.	6	.	.	2	.	22	.
Mechové patro																
Polygono-Eleocharitetum ovatae																
<i>Botrydium granulatum</i>	14	3	2	2	.	.	4	.	4	.	.	.
Veronicano-anagalloidis-Lythretum hyssopifoliae																
<i>Physcomitrium pyriforme</i>	10	2	.	.	.	25	4
Diagnostické druhy pro více asociací																
<i>Riccia cavernosa</i>	20	16	.	.	.	25	2	5
Ostatní druhy s vyšší frekvencí																
<i>Bryum argenteum</i>	5	16	9	.	25	.	4	.	.	.	4	.	2	.	.	.
<i>Leptobryum pyriforme</i>	13	6	3	.	.	.	2	.	.	.	5	2

▷ ▷

Obr. 174. Srovnání asociací vegetace jednoletých vlhkomoilních (včetně nitrofilních) bylin pomocí Ellenbergových indikačních hodnot, nadmořských výšek a pokryvnosti bylinného patra. Vysvětlení grafů viz obr. 24 na str. 78.

Fig. 174. A comparison of associations of vegetation of annual wetland (including nitrophilous) herbs by means of Ellenberg indicator values, altitude and herb layer cover. See Fig. 24 on page 78 for explanation of the graphs.

Obr. 174

